

Handläggare: Gunweig Högberg
Telefon: 08-508 20 505

Till
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm

Yttrande över remiss, dnr 327-1325/2010.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som yttrande över remissen.

Lena Holmdahl
Tf stadsdelsdirektör

Kristina Goldring
Äldreomsorgschef

Sammanfattning

I kommunfullmäktiges budget för 2010 fick äldrenämnden uppdraget att ta fram en värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad.

Värdigt liv och välbefinnande är centrala begrepp i värdegrunden.

Värdegrundsarbetet ska bli kunna stödjas genom att lokala värdighetsgarantier uppmontras i äldreomsorgen. Vidare föreslås ett frivilligt system för värdegrundsmärkning av äldreomsorgen i såväl kommunalt som enskilt bedriven äldreomsorg.

För att stödja införandet av förslaget om bli en nationell värdegrund har 90 mnkr avsatts i budgetpropositionen för år 2010. För de närmaste kommande åren avsätts 80 mnkr varje år.

Representanter för äldreomsorgen i Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning har deltagit i en arbetsgrupp tillsammans med representanter från förvaltningarna i Kungsholmen, Skärholmen, Södermalm samt äldreförvaltningen.

Äldreförvaltningen har påbörjat arbete med att utforma ett vägledningsmaterial för hur värdegrunden kan konkretiseras i verksamheterna och planerar också att genomföra dialogmöten som stöd till stadsdelsförvaltningarnas arbete med att införa värdegrunden.

Förvaltningen instämmer i de synpunkter som äldreförvaltningen framfört i ärendet.

Bakgrund

I kommunfullmäktiges budget för 2010 fick äldrenämnden uppdraget att ta fram en värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad. Äldreförvaltningen har utarbetat ett förslag till värdegrund. Remissen om värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm har tilldelats stadsdelsnämnden för yttrande senast 2010-10-30.

Ärendet

Regeringen har 2010-02-25 lämnat en proposition till riksdagen "Värdigt liv i äldreomsorgen" (2009/10:116). I propositionen behandlas betänkandet "Värdigt liv i äldreomsorgen" (SOU 2008:51) och betänkandet "Bo bra hela livet" (SOU 2008:113) samt "I den äldres tjänst" (SOU 2008:126). Regeringen har i en treårig överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) pekat ut ett antal angelägna områden för ett långsiktigt och systematiskt förbättringsarbete riktat till de mest sjuka äldre. Propositionen behandlades i socialutskottet 2010-05-07 och i riksdagen 2010-05-24.

I detta remissvar behandlas endast värdegrunden vilket även äldreförvaltningen har gjort i sitt tjänsteutlåtande.

Värdegrund

Regeringen föreslår att en bestämmelse om en nationell värdegrund införs i socialtjänstlagen (SoL):

Socialtjänstens verksamhet, som rör omsorg om äldre, ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

Värdigt liv och välbefinnande är centrala begrepp i värdegrunden. Begreppet värdigt liv har en övergripande karaktär och kan enligt propositionen innebära sådant som privatliv och kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet, individanpassning, insatser av god kvalitet och gott bemötande av den äldre personen och dennes närstående. Till en persons välbefinnande kan enligt propositionen höra sådant som en känsla av trygghet och meningsfullhet. Till strävan att skapa en känsla av trygghet hör bl a ett bemötande med respekt, hänsyn, lyhördhet och vänlighet. Meningsfullhet kan enligt propositionen bl a innebära att den äldre kan leva enligt sin kultur, livsåskådning och tro. Mening och sammanhang kan innebära att upprätthålla kontakter och gemenskap. Det kan också vara att ha möjlighet att utöva någon fysisk aktivitet.

Värdighetsgarantier och värdegrundsmärkning

Värdegrundsarbetet ska bli kunna stödjas genom att lokala värdighetsgarantier uppmuntras i äldreomsorgen. Vidare föreslås ett frivilligt system för värdegrundsmärkning av äldreomsorgen i såväl kommunalt som enskilt bedriven äldreomsorg. Ett system för värdegrundsmärkning anses stimulera utförarens förändrings- och förbättringsarbete och även förbättra den enskildes valmöjligheter i vardagens omsorg.

Kompensation till enskilda

Regeringen förslår en ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter som ger kommunerna befogenhet att lämna kompensation till en person när denna inte har fått bistånd enligt SoL inom skälig tid eller i enlighet med beslut av socialnämnden eller ett avgörande av en domstol. Kompensation får även lämnas när socialnämnden inte fullgjort en garanti som lämnats till personen att inom en viss tid eller på ett visst sätt tillhandahålla personen bistånd.

Ökat inflytande för äldre

Regeringen föreslår också att det införs en bestämmelse i SoL om att den äldre personen, så långt möjligt, ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boenden och annan lättåtkomlig service ska ges.

Bestämmelsen om valfrihet finns i 5 kap 5 § SoL och lyder:

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.

Av propositionens författningskommentarer framgår att ”genom ändring i paragrafen förtydligas att den enskildes önskemål ska beaktas./.../ Vid bedömningen av vilken insats som kan komma ifråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. /.../ Med ”boendet” avses såväl ordinärt boende som boende i en särskild boendeform för service och omvårdnad./.../ Beslutet behöver inte lägga fast exakt vilka insatser som ska utföras vid bestämt angivna tider. Den enskilde bör ha möjlighet att välja att en viss insats t ex städning ska utföras vid ett senare tillfälle. Det kan även vara fråga om att kunna välja hur olika insatser ska utföras./.../”

Författningsändringarna föreslås träda i kraft 2011-01-01.

Finansiering och ekonomiska konsekvenser

För att stödja införandet av förslaget om bl a en nationell värdegrund har 90 mnkr avsatts i budgetpropositionen för år 2010. För de närmaste kommande åren avsätts 80 mnkr varje år. Medlen ska främst användas till ledarskapsutveckling, handlednings- och informationsmaterial, planering och implementering av system för värdegrundsmärkning samt en webbaserad kunskapsportal för äldreområdet. Enligt propositionen svarar socialstyrelsen för kompetensutveckling av chefer och biståndshandläggare, den webbaserade kunskapsportalen samt för att ta fram handlednings- och informationsmaterial.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen för äldreomsorg. Ärendet behandlas i stadsdelsnämndens pensionärsråd 2010-10-15.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Representanter för äldreomsorgen inom förvaltning har deltagit i en arbetsgrupp tillsammans med representanter från förvaltningarna i Kungsholmen, Skärholmen, Södermalm samt äldreförvaltningen. De har tagit del av det värdegrundsarbete som redan pågår i staden. Arbetsgruppen har också diskuterat hur en gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm kan formuleras, konkretiseras och förankras inom verksamheterna. De ställningstaganden arbetsgruppen gjort har stämts av mot regeringens proposition och diskuterats vid äldreomsorgens ledardagar i april 2010.

Värdegrund

I Stockholms stads äldreplan 2007-2011 anges den värdegrund som för närvarande gäller för äldreomsorgen i Stockholm:

Värdighet och respekt ska vara utgångspunkten för att äldre ska kunna leva sina liv som de själva önskar. Utformningen av det stöd som ges kännetecknas av valfrihet. Äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet, inflytande, individualisering och trygghet.

Äldreförvaltningen föreslår att den gemensamma värdegrunden för Stockholms stad ska formuleras enligt följande:

Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Enligt äldreförvaltningen bör arbetet med värdegrunden integreras i stadens system för ledning och styrning (ILS), genom exempelvis beslut i budgeten för 2011 om en obligatorisk aktivitet gällande värdegrunden för stadsdelsnämnderna att arbeta med. På sikt kan en indikator inom området övervägas.

Stadsdelsnämndernas arbete med värdegrunden kommer att ingå som en del i äldreförvaltningens verksamhets- och kvalitetsredovisning.

Värdegrunden ska finnas med i förfrågningsunderlag (FFU) och avtal inom äldreomsorgen.

Förvaltningen instämmer i äldreförvaltningens synpunkter och tycker att det är bra att värdegrunden integreras i ILS och beakta i FFU och avtal.

Äldreförvaltningen har påbörjat arbete med att utforma ett vägledningsmaterial för hur värdegrunden kan konkretiseras i verksamheterna. Värdegrunden bör hållas levande genom ständig dialog om vad som är ett värdigt liv för de äldre och hur personalens arbetssätt påverkar detta. Äldreförvaltningen planerar också att genomföra dialogmöten som stöd till stadsdelsförvaltningarnas arbete med att införa värdegrunden.

Förvaltningen anser att vägledning i detta arbete behövs för enheterna och tycker att tillgången till ett vägledningsmaterial och möjlighet till att medverka vid dialogmöten kring värdegrunden är positivt.

Ökat inflytande för äldre

I det senast förslaget till stadens riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) inom äldreomsorgen anges följande om inflytande och delaktighet:

”Grundläggande för ett demokratiskt samhälle är den enskildes möjlighet till inflytande och påverkan. Detta gäller såväl allmängiltiga samhällsfrågor som frågor som rör den enskildes individuella livssituation, för att upprätthålla hälsa och livskvalitet.

Kundvalsmodellen ger den enskilde möjligheten att välja utförare av hemtjänst, ledsagning och avlösning. Valfrihetssystemet ger den enskilde möjligheten att välja vård- och omsorgsboende och dagverksamhet.

Den enskilde ska garanteras inflytande och delaktighet i alla beslut som rör denne. Detta gäller såväl i handlägningsprocessen som i utförandet och insatser./.../ För att skapa flexibilitet ska den enskilde, i samråd med utföraren, kunna byta ut en insats mot en annan inom ramen för biståndsbeslutet.”

Staden införde 2010-06-14 ett gemensamt kartläggnings- och bedömningsinstrument för biståndshandläggning inom äldreomsorgen. Förvaltningens biståndshandläggare har börjat arbeta utifrån detta instrument och anser att detta är positivt för att främja en mer likvärdig biståndsbedömning och en ökad rättssäkerhet för den enskilde i hela staden.

Ledarskap

Ledarskapet är en av de viktigaste förutsättningarna för en välfungerande verksamhet. Ledarutbildning i stadens regi pågår under 2010 och äldreförvaltningen bedömer att en sådan utbildning behövs även under kommande år och att stadens värdegrund bör ingå i denna utbildning.

Förvaltningen anser att det är positivt att staden fortsätter med att erbjuda cheferna en övergripande chefsutbildning. Under 2010 deltar tre chefer från förvaltningens äldreomsorg i denna utbildning. Förvaltningen anser att det är viktigt att värdegrunden införlivas i utbildningen.

Värdighetsgarantier

I sitt svar på värdighetsutredningens betänkande anförde staden bl a att värdegrunden måste vara en del i det större kvalitetsutvecklings- och uppföljningsarbetet. Äldreförvaltningen betonade att det måste vara tydligt vad äldreomsorgen kan erbjuda och vad de äldre och deras närstående kan förvänta sig när de behöver äldreomsorg. Äldreförvaltningen föreslår att verksamheter inom äldreomsorgen kompletterar sina kvalitetsgarantier enligt ILS med äldreomsorgens värdegrund. Förvaltningen instämmer i detta och vill särskilt uttala att vikten av att de äldre/närstående får tydlig information och därmed insikt i vad äldreomsorgen kan erbjuda. Detta kan bidra till en högre grad av nöjdhet med äldreomsorgens beslut och insatser.

Värdegrundsmärkning

I propositionen framhölls att värdegrundsmärkning kan komplettera socialstyrelsens Öppna Jämförelser som verktyg för jämförelser mellan enskilda verksamheter. Systemen som socialstyrelsen har i uppdrag att utforma föreslås vara frivilligt. Förvaltningen instämmer här i äldreförvaltningens synpunkt om att avvakta systemens utformning innan ställning tas om införande ska ske generellt eller vara frivilligt för utförarna i staden.

Kompensation till enskilda

I stadens remissvar på värdighetsutredningen var äldreförvaltning tveksam till att införa en möjlighet att ge kompensation till enskilda personer. Bland annat anfördes att det är viktigt att det inte uppfattas som att kommunen köper sig fri, att

den kommunala likställighetsprincipen beaktas och att brister och synpunkter bäst åtgärdas genom dialog. Äldreförvaltningen gör bedömningen att riktlinjer för tillämpningen inom staden behövs innan möjligheten att ge kompensation kan utnyttjas vilket förvaltningen instämmer i.

Bilagor

- Remissen om gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholm.